

TÜRK CEZA KANUNUNUN 301 VE AVUKATLIK KANUNUNUN 58'İNCİ MADDELERİ MUVACEHESİNDE ADALET BAKANLIĞININ/BAKANININ SORUŞTURMA İZNİ YETKİSİNİN NİTELİĞİ

**THE NATURE OF THE AUTHORITY OF MINISTRY/MINISTER OF JUSTICE ON
THE PERMISSION FOR INVESTIGATION IN THE FACE OF THE ARTICLE
301 OF TURKISH CRIMINAL CODE AND THE ARTICLE 58
OF ATTORNEYSHIP ACT**

Erdin BAYRAM*

Özet: Adalet Bakanlığına/Bakanına tanınan yetkilerden biri, unvan ve meslek kaynaklı görev suçlarında soruşturma izni yetkisi, diğeri de unvana bakılmaksızın tüm kişiler hakkında talep edilebilen eylem ve suç kaynaklı soruşturma izni yetkisidir. Her iki tür soruşturma izni yetkisinin Türk Ceza Kanununun 301 ve Avukatlık Kanununun 58'inci maddeleri özelinde karşılaştırmalı olarak incelendiği çalışmada, hukuki sorunlara ve uygulamada karşılaşılan kavram karışıklığına yer verilerek öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Soruşturma, izni, Avukat, Türk, Ceza, Kanunu, Adalet, Bakanlığı, Yetki

Abstract: One of the authorities that are invested to Ministry/ Minister of Justice is the permission for investigation in the offences regarding title and profession and the other is the permission for investigation resulting from act and crime, which can be invoked for all persons regardless of the their titles. In this study in which two types of permission for investigation are examined specifically in respect of the Article 301 of Turkish Criminal Code and the Article 58 of Attorneyship Act in a comparative manner, the suggestions are presented by having legal problems and the concept confusion included.

Keywords: Investigation, Permission, Lawyer, Turkish, Crime, Law, Justice, Ministry, Authority.

* Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi

I. GİRİŞ

Bazı kanunlarda, suç işlendiği şüphesiyle yapılacak soruşturmanın Adalet Bakanlığının veya bizzat Adalet Bakanının iznine tabi kılındığına rastlanılmaktadır. İzin yetkisinin kullanılması, kimi zaman hukuki bir değerlendirme ile kimi zaman da kamu yararı bakımından bir takdir hakkı kullanılarak yapılır. Ne tür bir değerlendirme yapılması gerektiği kanun metninden, içtihatlardan ya da kanunun gerekçesinden anlaşılr.

Soruşturma, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 2'nci maddesinde *"Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre."* şeklinde tanımlanmıştır. Cumhuriyet savcısı suç şüphesine muttali olduktan sonra soruşturma işlemlerine başlamak için kanun hükmü gereği, herhangi bir kurum, kurul veya idari merciin iznine ihtiyaç duyduğu hallerde, artık genel usulle soruşturma yapamayacak izin konusunda olumlu veya olumsuz bir sonuç alınıncaya kadar, soruşturma dışı yapılan inceleme işlemleri devreye girecektir.

Bu çalışmamızda, ceza muhakemesi şartı ve "izin" sistemini açıkladıktan sonra, Adalet Bakanlığının genel olarak tüm soruşturma ve kovuşturma izni yetkilerini¹ değil de sınırlandırma yaparak sadece 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 301 ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 58'inci maddelerindeki yetkisinin niteliğini, karşılaştırmalı şekilde "soruşturma izni" ve "izin" terimleri üzerinde yoğunlaşarak inceleyeceğiz.

II. CEZA MUHAKEMESİ ŞARTI "İZİN"

II.I Genel Olarak Ceza Muhakemesi Şartı

Hukukumuzda şikâyet dışında muhakeme şartları, sistematik ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmemiş olduğundan adlandırılması, kapsamı ve içeriği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Öğretide yargılama faaliyetinin bazı koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak

¹ Adalet Bakanlığının diğer bir kısım izin yetkileri için bakınız. 2802 sayılı Kanunun 76/2, 5237 sayılı Kanunun 299, 5271 sayılı Kanunun 161/1, 1512 sayılı Kanunun 153'üncü maddeleri.

yapılabilmesi değişik adlarla anılmakta olup, bunlar ceza muhakemesi şartı, dava şartı, yargılama şartı gibi terimler altında incelenmekle birlikte aslında, özünde anlatılmak istenen konuda bir farklılık yoktur.² Ceza Muhakemesi Kanununa baktığımızda ise bahsi geçen terimler yerine “*Duruşmanın Sona Ermesi ve Hüküm*” başlıklı 223’üncü maddenin 8’inci fıkrasında “...soruşturma veya kovuşturma şartının...” denildiği görülmektedir. Bu çalışmamızda, ceza yargılaması faaliyetinin nasıl yapılacağını düzenleyen temel kanunun adının “Ceza Muhakemesi Kanunu” olması sebebiyle “ceza muhakemesi şartı” terimini kullandık.³

Ceza muhakemesi şartı ile cezalandırılabilme şartını birbirine karıştırmamak gerekir. Eğer bir şart bizzat failin iradesiyle oluşturuluyor veya buna sebebiyet veriliyorsa cezalandırılabilme şartı, buna karşın failin dışında bir organ veya kişi tarafından şart gerçekleştiriliyorsa muhakeme şartı olduğu kabul edilir.⁴ Örneğin resmi belgede sahtecilik suçunda belgenin başkalarını aldatacak şekilde düzenlenmesi cezalandırılabilme şartı, bir suçun soruşturması veya kovuşturmasının şikâyet ya da izne bağlanması ise muhakeme şartıdır.

Kamu davasının mecburiliği ilkesi uyarınca suç haberinin alınması ile birlikte soruşturma re’sen başlatılır. Ceza muhakemesi hukukumuzda kural olarak bu ilke benimsenmiştir. Ancak sakıncalarının giderilmesi için de kanunlarda izin şartına yer verilerek ilkenin istisnalarından biri oluşturulmuştur.⁵

Ceza muhakemesinde kovuşturma yapılabilmesinin izin şartının gerçekleşmesine bağlandığı halde, şartın gerçekleşmeyeceği anlaşılırsa kovuşturma yapılmaz.⁶ Bulunulan soruşturma veya kovuşturma

² Prof Dr. Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Beta, İstanbul-2007, s.234 Sinan Bayındır, “Sermaye Piyasası Kanunu’nun 49. Maddesinde Yer Alan “Yazılı Başvuru Şartı”nın Hukuki Mahiyetine ve Sonuçlarına İlişkin Bir Değerlendirme”, *TBB Dergisi*, 93. Sayı, 2011 Mart-Nisan, s.235

³ Bakınız, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 162’nci ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununun 42’nci maddelerinde benzer olarak “muhakeme şartı” terimi kullanılmıştır.

⁴ Prof Dr. İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara-2008, s.552

⁵ Sinan Bayındır, a.g.m., s.219

⁶ Prof. Dr. Yener Ünver-Prof. Dr. Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara-2012, s.104

aşamasına göre, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı veya düşme hükmü verilir. Soruşturma izin şartına bağlanmışsa henüz izin alınmayan inceleme aşamasında soruşturma kaydı da yapılmaması gerekir. Bu durumda Bakanlık Muhabere kaydı üzerinden yapılan inceleme işlemi, izin şartı gerçekleşmezse bir karar verilmesine gerek olmaksızın sonlandırılır.

II.II İzin Sistemi

İzin yetkisinin özünü oluşturan takdir ve değerlendirme yetkisi, "denetlenen/ gerekçeli, bağımlı değerlendirme yetkisi" ve "denetlenemeyen, özgür değerlendirme yetkisi" olarak ilkin ikiye; özgür değerlendirme yetkisi de "gerekçeli ancak denetlenemeyen sınırlı özgür değerlendirme yetkisi" ve "gerekçesiz denetlenemeyen tam özgür değerlendirme yetkisi" şeklinde ayrıca ikiye ayrılır.⁷ Öğretide yapılan bir diğer ayırım da özü itibarıyla aynı olmakla birlikte, aktif ve pasif izin yetkisi diye adlandırılan ayırımdır. Aktif izin yetkisi bazı görevlileri yaptıkları işin önemi gereği korumak, pasif izin yetkisi ise fiili esas alarak kamu yararını değerlendirebilmek düşüncesiyle getirilmiştir.⁸ İlk ayırma "denetlenen / gerekçeli, bağımlı ve aktif değerlendirme/izin" yetkisine, serbest meslek olarak yapılırsa dahi görevleri gereği doğrudan doğruya soruşturma veya kovuşturmayaya maruz kalmamaları için kanunlarda bazı unvan ve meslekler için öngörülen izin yetkisi örnek olarak verilebilir ki, bu da hâkim, Cumhuriyet savcısı, avukat ve memur gibi kişilerin görevleri sebebiyle haklarında suç isnat edildiğinde uygulanan izin sistemidir. İkinci ayırım olan "denetlenemeyen, özgür ve pasif değerlendirme/izin" yetkisine, kişiye ve unvana göre değil de suçun niteliğine göre kanunlarda, özellikle de Türk Ceza Kanununda öngörülen izin sistemi örnek olarak gösterilebilir.

Öğretide bazı görüşler, unvan ve kişi temelli soruşturma izni uygulamasını kamu görevlileri dokunulmazlığı şeklinde adlandırıp muhakeme şartı olan izin başlığı yerine dokunulmazlık başlığı altın-

⁷ Sami Selçuk, "301. ve 305. Maddelerdeki İzin Yetkisi Nedir, Ne Değildir." *Star Gazetesi*, 22/04/2008

⁸ Ranieri s.120 ve Sabatini I, s. 313'ten naklen, Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Birinci Kitap, Beta Yayınevi, İstanbul-2009, s.99

da değerlendirmektedirler.⁹ Bu adlandırmaya katılmak mümkün değildir. Şöyle ki, anayasal bir kurum olan dokunulmazlık soruşturma yapılmasına değil sadece milletvekilinin tutulmasına, sorguya çekilmesine, tutuklanmasına ve yargılanmasına engeldir. Kamu görevlilerinin soruşturulması için kanunla düzenlenen izin sisteminin kısmen dokunulmazlık kurumu ile benzer yönleri bulunsa da her iki sistem, var oluş nedenleri ve hukuki niteliğinin farklılığı karşısında birbiriyle karıştırılmamalıdır.

Suçun niteliğinden kaynaklanan izin yetkisinde toplumun genel çıkarını ilgilendiren konuda, kamu menfaati düşünülerek siyasi sorumluluğu olabilen ancak hukuki sorumluluğu olmayan değerlendirme yetkisi, devlet adamlarınca kullanılarak olumlu ya da olumsuz bir karar verilmelidir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu dönemindeki 160/2'nci fıkra uygulamasında yanlış yapılarak yargı organı gibi yorum yapıp hukuki görüş bildirilmek suretiyle değerlendirme yapılmıştır. Yanlışlar yapıla gelerek kıdem kazanınca doğruya dönüşmez, aksine müzminleşir.¹⁰ 5759 sayılı Kanunla değişik 5237 sayılı Kanunun 301'inci maddesi ve diğer kovuşturma izni maddeleri uygulamasında da yine çoğu kez hukuki değerlendirme yapılarak izin yetkisi kullanılmaktadır..

Anayasa Mahkemesine Şişli 2. Asliye Ceza Mahkemesince itiraz yoluyla yapılan, Türk Ceza Kanununun 301'inci maddesinin soruşturma yapılmasını Adalet Bakanının iznine bağlayan 4. fıkrasının iptali istemli başvurunun, reddine dair 07/05/2009 tarihli ve 2009/57 sayılı kararın gerekçesinde özetle, *"İtiraz konusu kuralla ülkenin politik çıkarları nedeniyle maddede düzenlenen suçtan dolayı soruşturma yapılması Adalet Bakanının talebine bağlı tutulmuştur. Adalet Bakanı'na tanınan bu yetki, yargısal değerlendirmeden ziyade Devlet ve toplum yararı açısından bir takdir yetkisinin kullanılmasıdır."*¹¹ denilmek suretiyle yetkinin hukuki değerlendirme yapılmaksızın kullanılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Kaynak 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanununun gerekçesinde de

⁹ Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, a.g.e, s.104

¹⁰ Sami Selçuk, "Türk Ceza Yasası'nın 301. Maddesine İlişkin Değişiklik Nasıl Olmalı? 4" *Star Gazetesi*, 10/01/2008

¹¹ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2772&content=ET:16/02/2013

kanun koyucunun kimi suçların özelliklerini gözeterek başka bir makamca kamu yararı açısından ayrıca yargılama yapılmasının değerlendirilmesine gereksinim duyduğu ve suçun niteliğinden kaynaklı izin sistemini düzenlediği belirtilmiştir.¹²

Hukuki değerlendirme yapılarak yetki kullanılması aynı zamanda idare mahkemelerine hukuki gerekçeyi denetleme adına, yapılan işlemi iptal etme hakkını tanımakta olup, kanun koyucunun suçun niteliği gereği izin sistemini getirmesini bertaraf eder şekilde, tekraren işin yargı organı tarafından değerlendirilerek başa dönülmesi sonucunu da ortaya çıkarmaktadır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ifade özgürlüğü yorumundan yola çıkarak ve aynı zamanda suçun şartlarının da oluşmadığını belirterek, hukuki gerekçelerle izin verilmeyen bir işlemin iptali için idare mahkemesine açılan davada, işin esasına girilip ifade özgürlüğü ve eleştiri hakkı kavramları değerlendirilmek suretiyle esastan red kararı verilmiştir.¹³ Bu kararın karşı anlamından idare mahkemelerinin esastan iptal kararı da verebileceği anlaşılmaktadır. Kanaatimizce izin verip vermeme yetkisinin kamusal yarar açısından izin merciinin takdirinde bulunduğundan hareketle, işlemin esastan yargı denetimine tabi olmadığı gerekçesiyle red kararı verilmesi, öğretide yapılan suçun niteliğinden kaynaklanan, gerekçe gösterilmeyen ve denetlenemeyen izin kavramı ayırımına daha uygun olurdu. Bu haliyle, Türk Ceza Kanununun 301'inci maddesinin değiştirilme amacını aşar şekilde verilecek muhtemel bir idari yargı iptal kararını müteakip, kanun hiç değişmemiş gibi dolanılarak izin verilmemesi sebebiyle yapılmayan soruşturma, yapılabilecek demektir.

Unvan ve kişi kaynaklı izin sisteminin gerekçeli ve idari yargı denetimine açık bir yetki olduğu konusunda herhangi bir tereddüt olmadığı gibi sistemin sebebi de genel olarak ülke yararı değil bazı unvanlardaki kişilerin basit, soyut suç isnatlarıyla karşılaşmaksızın görevlerini bağımsız yapabilmeleridir.

¹² Sami Selçuk, "Türk Ceza Yasası'nın 301. Maddesine İlişkin Değişiklik Nasıl Olmalı? 3" *Star Gazetesi*, 09/01/2008

¹³ Ankara İdare Mahkemesinin kararı için bakınız. <http://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=23&p=18536> ET:26/02/2013

III. TÜRK CEZA KANUNUNUN 301'İNCİ MADDESİNDEKİ İZİN SİSTEMİ

III.I 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda İzin Sisteminin Tarihsel Gelişimi

01/03/1926 tarihli ve 765 sayılı Kanunun 160'ıncı maddesinin ilk halinde "157 ve 158 nci maddelerde beyan olunan hallerde takibat icrası Adliye Vekaletinden ve 159 ncu maddede yazılı surette Büyük Millet Meclisi Riyasetinden izin verilmesine bağlıdır."¹⁴ şeklinde düzenleme bulunmakta olup mülga Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girdiği ilk zamanlarda yetki bu günkü 301'inci maddenin karşılığı olan mülga 159'uncu maddede Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kullanılmıştır. İlk değişikliğin yapıldığı 11/06/1936 tarihli ve 3038 sayılı Kanunla maddede, Devletin silâhlı kuvvetlerini tahkir ve tezyif edenler hakkında takibat yapılmasını Milli Müdafaa Vekâletinin iznine bağlayan hüküm ile Büyük Millet Meclisi Reisi bulunmadığı zaman vekilinin yetkili kılındığı hüküm ilave edilmiştir.¹⁵ Daha sonra 29/06/1938 tarihli ve 3531 sayılı Kanunla aynı maddede "Takibata izin verme yetkisinin farklı mercilere ait olması doğru görülmeyle yetki bir mercide, Adliye Vekaletinde toplanmıştır."¹⁶ gerekçesiyle ikinci değişiklik yapılmıştır. İzne ilişkin 160'ıncı maddedeki son değişiklik de 159'uncu maddede yapılan değişiklik sebebiyle sadeleştirmeyi amaçlayan 20/09/1946 tarihli ve 4956 sayılı Kanununla yapılan değişikliktir. Bu değişiklikle oluşan madde metni artık yeni Türk Ceza Kanunun yürürlük tarihine kadar uygulanmış, 5237 sayılı Kanunun 301'inci maddesinin ilk halinde izin sistemi getirilmediğinden izin sisteminin kabul edildiği 5759 sayılı Kanunun yürürlük tarihine kadar izin alınmaksızın soruşturmanın yapıldığı bir ara dönem oluşmuştur.

¹⁴ http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.goruntule?sayfa_no_ilk=4&sayfa_no_son=19&sayfa_no=39&v_mecelis=1&v_donem=2&v_yasama_yili=&v_cilt=23&v_birlesim=064 ET: 17/02/2013

¹⁵ http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc016/kanuntbmmc016/kanuntbmmc01603038.pdf ET:17/02/2013

¹⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d05/c026/tbmm05026083ss0320.pdf> ET:17/02/2013

III.II 30/04/2008 Tarihli ve 5759 Sayılı Kanunla Değişik 301'inci Madde

Türk Ceza Kanunun 301'inci maddesinde yeni bir düzenleme yapılarak izin sisteminin getirilmesi ihtiyacı, söz konusu madde düzenlemesi ve uygulamasının ifade özgürlüğünü sınırlayıcı sonuçlar ortaya çıkarması neticesinde uluslararası kurumların da konuya belgelerinde yer vermeleriyle gündeme gelmiştir.

Özellikle Avrupa Komisyonunun 08/11/2006 ve 06/11/2007 tarihlerinde açıklanan Türkiye İlerleme Raporları ile Avrupa Parlamentosunun 24/10 2007 tarihinde kabul ettiği AB-Türkiye İlişkilerine Dair Tavsiye Kararı ve 2007 AB Genişleme Stratejisi Belgesinde, başta 301'inci madde olmak üzere ceza kanunlarındaki bazı düzenlemelerin şiddet içermeyen düşünce açıklamalarını sınırlandırma amacıyla kullanıldığı, Türkiye'de birçok kişinin 301'inci maddeden yargılanmasının üzüntü verici olduğu, maddenin Avrupa ve Avrupa Birliği standartlarıyla uyumlu hale getirilerek değiştirilmesi veya yürürlükten kaldırılması gerekliliği, ifade edilmiştir.¹⁷ Daha çok anayasa hukukunun konusu olan, yargının elindeki yetkileri aşırı kullanmasını ifade eden "yargısal aktivizm" sonucu, ilk derece mahkemeleri ve Yargıtay tarafından 301'inci maddenin aşırı, tutucu ve dar yorumuyla uygulanması maddede değişiklik ihtiyacını gündeme getirmiş;¹⁸ uluslararası toplumda ülkenin itibarını yükseltmek, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gündeminde olan dava sayısını azaltmak ve 301'inci maddeyle ilgili mahkeme kararlarının kamuoyunu meşgul etmesinin önüne geçmek gibi amaçlarla¹⁹ 30/04/2008 tarihli ve 5759 sayılı çerçeve Kanun²⁰ ile izin konusunu da içeren değişiklik yapılmıştır.

¹⁷ Havvana Yapıcı, "Avrupa Ceza Kanunlarında Yer Alan Devletin Kurum, Organ, Değer ve Sembollerine Karşı Suçlar Bağlamında Türk Ceza Kanunu'nun 301. Maddesi" *Yasama Dergisi*, Sayı:7, Ekim, Kasım, Aralık- 2007, s. 43-44

¹⁸ Taha Akyol, "Yargısal Aktivizm" *Hürriyet Gazetesi*, 28/01/2013

¹⁹ Süleyman Özar, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin A. Taner Akçam v. Türkiye Kararı Işığında Türk Ceza Kanunu'nun 301. Maddesini Yeniden Düşünmek" *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:70, Sayı:2012/3, s.438

²⁰ Çerçeve Kanun tanımı için bakınız. Erdin Bayram, "Kanun Sistematiğinde Madde", *Yasama Dergisi*, Sayı:8, Ocak, Şubat, Mart, Nisan-2008, s.105

Değişiklik öngören kanun teklifinde suçun kovuşturulması izne bağlanmışken Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonunda yapılan düzenlemede ve teklifin kanunlaşan halinde, soruşturulması izne bağlanmıştır. Bu durumda Cumhuriyet savcısının suçun öğrenilmesi anından itibaren tüm soruşturma işlemlerini Adalet Bakanının izninden sonra yapması gerekmekte olup, kovuşturmanın değil de soruşturmanın izne bağlanması “daha çok ifade özgürlüğünü” koruma amacına dayandırılabilir.²¹ TBMM Adalet Komisyonu üyelerinin, suçun kovuşturulması izne bağlandığı takdirde korunan değerlerin hassas olması sebebiyle soruşturma evresinde şüphelilerin çeşitli yollarla yıpratılarak kamu oyu nezdinde yargılanacağı ancak, iznin verilmemesi karşısında bu defa kesinleşmiş mahkeme kararıyla suçsuzluklarını belgeleme imkânının da ellerinden alınacağı yönünde görüş bildirmeleri üzerine; Adalet Komisyonunda, düşünciyi açıklamaya hürriyeti ve hükümde belirtilen değerleri birlikte koruma amacı, suç tipinin uzunca bir soruşturma ve delil toplama evresini zorunlu kılmaması nedenleriyle kanun teklifinde yer alan “kovuşturma” ibaresi “soruşturma” olarak değiştirilmiş,²² TBMM Genel Kurulunca da Adalet Komisyonu değişikliği benimsenerek teklif kanunlaştırılmıştır.

Maddede düzenlenen izin yetkisi bizzat Adalet Bakanına tanınan ve idare hukuk anlamında Bakanlığın diğer ast kademelerine devredilemeyen bir yetkidir. Çünkü kanun soruşturma yapılmasını Adalet Bakanlığının değil bizzat Adalet Bakanının iznine bağlamıştır. ²³ Mülga Türk Ceza Kanununun 160’ıncı maddesinde ise takibat yani soruşturma izni tam aksine Adalet Bakanının değil Adalet Bakanlığının iznine tabi kılınmıştı. Yetki devrine açık olan bu düzenleme, ülke yararı

²¹ Prof. Dr. R. Cengiz Derdiman, “TCK’ nunun 301. Maddesindeki Değişikliğin Hukukî ve Siyasî Sonuçları” *Paradoks e-Dergi*, Yıl:5, Sayı:1 Ocak-2009, s.12 http://www.paradoks.org/?menu=pages&p=issue_details&id=3 ET: 21/01/2013

²² 5237 sayılı TCK’nın 301’inci maddesinde değişiklik yapan 5759 sayılı Kanunun TBMM Adalet Komisyonu raporu sıra sayısı:215, s.12 ve 17 <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss215.pdf> ET: 21/01/2013

²³ 2992 sayılı Adalet Bakanlığı Teşkilat Kanununun “Yetki devri” başlıklı 31’inci maddesi: Bakan, Müsteşar ve her kademedeki Bakanlık ve kuruluş yöneticileri, sınırlarını açıkça belirlemek şartıyla yetkilerinden bir kısmını astlarına devredebilir. Anayasa ve kanunlarda Bakan ve Müsteşar tarafından münhasıran kullanılması öngörülen yetkiler devredilemez. Yetki devri, yetki devreden amirin sorumluluğunu kaldırmaz.

değerlendirmesini gerektiren izin sisteminin amacına aykırıydı. Denetlenemeyen özgür izin yetkisi sisteminde yetki, ülke yararını takdir edecek belirli bir kişi tarafından kullanılmalıdır. Eğer yetki devrine imkan tanınacak şekilde bir kuruma yetki verilirse, bu durumda hatalı, sistemin var oluş sebebine aykırı düzenleme yapılmış olur, mülga Kanun düzenlemesinde olduğu gibi. Neyse ki yeni düzenlemede doğru olan yapılarak bizzat Adalet Bakanına yetki tanınmıştır. Bu anlamda yeni düzenleme mülga Türk Ceza Kanunu düzenlemesinin bir adım önündedir.

III.III İzin Yetkisinin Kullanılmasına Dair İdari Düzenleyici İşlem

Adalet Bakanlığının “Soruşturma ve kovuşturma yapılması Adalet Bakanı’nın iznine bağlı suçlarla ilgili işlemler” konulu, 09/05/2008 tarihli ve (18/1) numaralı Genelgesinin (B) bendi altında, 301’inci maddede ilişkin izin işlemlerinin yürütülmesindeki usul düzenlenmiştir.²⁴

Söz konusu genelgenin özetle yargı yetkisine müdahale anlamına gelmesi sebebiyle tümünden iptali, dayanağı Türk Ceza Kanununun 299 ve 301’inci maddelerinin izin yetkisine dair (3) ve (4) numaralı fıkralarının da itiraz davası yoluyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması, istemli dava Danıştay 10. Dairesinin 2008/6288 esasına kayden açılmış, yapılan yargılama neticesinde 05/06/2012 tarih ve 2012/2761 sayıyla genelgenin yargı yetkisine müdahale niteliği taşımadığı gerekçesiyle red kararı verilmiştir.²⁵ Her ne kadar genelgenin tümünden iptali istemli dava yargı yetkisine müdahale niteliği taşımadığı gerekçesiyle reddedilse de genelgenin bazı usuli hatalar taşıdığı yadsınamaz.

Genelgenin (B) bendinin (1) numaralı alt bendinde, öncelikle ihbar ve şikâyetlerin soruşturma defterine kaydedilmesi istenmektedir. Soruşturma yapılmasının izne bağlandığı bir suç bakımından yapılacak ihbar ve şikâyetlerin, hemen soruşturma kaydının yapılarak soruşturma

²⁴ <http://www.cigm.adalet.gov.tr/genelgelerimiz/genelgemetinleri/18noluyeni.pdf> ET:17/02/2013

²⁵ <http://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=77&p=18122> ET:20/02/2013

numarasının verilmesi TBBM Adalet Komisyonunca kanun teklifinde yer alan “kovuşturma” ibaresinin “soruşturma” şeklinde değiştirilmesi gerekçesine²⁶ ve soruşturmanın izne bağlanması sistemine aykırıdır. Bu sebeple 301’inci maddesinin ihlal edildiği ihbar ve şikâyetini alan Cumhuriyet savcılıkları, soruşturma başlatmaksızın kaybolması muhtemel delilleri toplayıp Bakanlık Muhabere kaydı üzerinden yazışma yaparak izin konusunda Adalet Bakanlığına başvurmalıdırlar.²⁷

Ayrıca suç isnadıyla karşılaşan kişiye, daha izin konusu açıklığa kavuşup soruşturma izni alınmadan Genelgenin B-4 numaralı alt bendinde “şüpheli” sıfatının yüklenmesi de doğru değildir. Yine Genelgenin aynı alt bendinde Cumhuriyet savcısından, soruşturma izni talep etme düşüncesinde ise fezlekeli evrakı göndermesi aksi durumda gereğine mahallinde tevessül etmesi istenerek, kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermesi beklenmektedir. Cumhuriyet savcısının izin almadan önce soruşturma dahi yapamayacağı bir konuda kendisinden böyle bir karar vermesini beklemek, sanki suçun Türk Ceza Kanunun 299’uncu maddesinde olduğu gibi kovuşturmasının izne bağlandığı düşüncesini oluşturmaktadır. Halbuki kanunda suçun soruşturulması izne bağlanmıştır. Soruşturma makamına, daha soruşturma yapıp yapmayacağı bile belli olmayan bir aşamada, diğer bir ifadeyle inceleme aşamasında, “yeterli delil yoksa kovuşturmaya yer olmadığına karar verebilirsin” hatırlatması yapmak ve uygulamada bu sebeple soruşturma izni istenilmemesi düşüncesiyle gönderilen fezlekeli evrakı gereğine mahallinde tevessül edilmesi için iade etmek, soruşturmanın izne bağlandığı kanunun lafzına olduğu gibi ruhuna da aykırılık içermektedir. Nitekim Yargıtay Dördüncü Ceza Dairesi kanun yararına bozma istemli 2003/5733, 2006/10350 ve 2006/10703 sayılı kararlarının gerekçesinde, 4483 sayılı Kanuna göre soruşturmanın izin koşuluna bağlandığını, izin alınmadan ceza soruşturmasının başlatmayacağını dolayısıyla kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilemeyeceğini belirtmiştir.²⁸

²⁶ Bakınız dipnot 18altında yapılan açıklama, kovuşturmanın değil de soruşturmanın izne bağlanması gerekçesi.

²⁷ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, Cilt IV, Adalet Yayınevi, Ankara-2010, s.8343-8344

²⁸ Mine Güliz Baykal, *5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Kamu Davasının Açılması, İddianamenin Unsurları Ve İadesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mar-

IV. AVUKATLIK KANUNUNUN 58'İNCİ MADDESİNDEKİ İZİN SİSTEMİ

IV.I Mülga Ve Yürürlükteki Kanun Maddelerinde İzin Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Avukatlar hakkında görev sebebiyle ve görev sırasında işlendiği iddia olunan suçlarla ilgili soruşturma izni sistemi, ilk olarak mülga 27/06/1938 tarihli ve 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49'uncu maddesinde düzenlenmiştir.²⁹ Hatta ilk kanun maddesine bakıldığında, soruşturma izninin diğer bir ifadeyle takibat icrasının Adliye Vekaletinin/Adalet Bakanlığının değil bizzat Adliye Vekilinin/Adalet Bakanının iznine tabi olduğu görülmektedir.

Maddenin TBMM Adalet Komisyonu açıklamasında “.....avukatların vazifesinden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından dolayı haklarında yapılacak takibatın hâkimler gibi Adliye vekilinin iznine bağlı olduğu gösterilmektedir.”³⁰ denilerek, geçmişte de günümüzde olduğu gibi yargılama faaliyetinin üç sacayağı olan hâkimler, Cumhuriyet savcıları ve avukatların soruşturma usulünde paralel düzenleme yapılmak istendiği anlaşılmaktadır.

Yürürlükte olan 19/03/1969 tarihli ve 1136 Avukatlık Kanununun soruşturma iznine dair 58'inci maddesinin ilk halinde yetkinin Adalet Bakanlığına tanınması dışında mülga Kanun ile benzer düzenleme yapılmıştır.³¹ Maddede 02/05/2001 tarihli ve 4667 sayılı Kanunla yapılan

mara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul-2010, s.25 ve 26

²⁹ Mülga 3499 sayılı Kanunun 49/1. Fıkrası Hükmü “Avukatların vazifeden doğan veya vazife sırasında işlenen suçlarından dolayı haklarında takibat icrası Adliye vekilinin iznine bağlıdır. Tahkikat Adliye vekilinin tensib edeceği makam tarafından yapılır.” http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc018/kanuntbmmc018/kanuntbmmc01803499.pdf ET: 24/02/2013

³⁰ Bakanız TBMM Adalet Komisyonu Raporu. <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d05/c026/tbmm05026081ss0297.pdf> ET:24/02/2013

³¹ 1136 sayılı Kanunun 58/1. Fıkrasının İlk Şekli “Avukatların görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma, Adalet Bakanlığının vereceği izin üzerine, suçun işlendiği yer Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılır.” http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc052/kanuntbmmc052/kanuntbmmc05201136.pdf ET:24/02/2013

ilk değişiklikte Avukatların Türkiye Barolar Birliği ve baro organlarındaki görevlerinden doğan suç isnatlarında da soruşturma izni istenmesi hükmü fıkraya ilave edilmiş,³² 23/01/2008 tarihli ve 5728 sayılı *Kanunla yapılan* son değişiklikte ise maddenin temel ceza kanunlarına uyumu sağlanmıştır.

IV.II Maddenin Isnat Olunan Suçlar ve Avukatlık Mesleği Yönünden Kapsamı

Madde metnine göre avukatların “avukatlık”, “Türkiye Barolar Birliği organları” veya “baro organlarındaki” görevlerinden doğan veya “görev sırasında” işlediği isnat olunan suçları bakımından soruşturma izni talep edilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Görevi kötüye kullanma, görevi ihmal ve güveni kötüye kullanma gibi bir kısım görevden doğan suçlar ile görev sırasında işlenebilecek hakaret, tehdit, yaralama gibi suçlarda madde kapsamında soruşturma iznine tabidir. Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki soruşturma usulünü düzenleyen 4483 sayılı Kanundan farklı olarak, görev sırasında işlenen ancak görevden doğmayan hakaret, tehdit ve yaralama gibi suç isnatlarında da avukatlar, memurlar ve diğer kamu görevlilerine nazaran daha geniş bir güvenceye kavuşturulmuşlardır.

Maddenin düzenleniş biçimi ve maddede ilgili değişikliği yapan 4667 sayılı Kanunun Bakanlar Kurulu Tasarısının 21’inci maddesinin “....avukatların Türkiye Barolar Birliği ve baro organlarındaki görevlerinden dolayı suç işlemeleri halinde de soruşturmanın Adalet Bakanlığının izniyle yapılacağı..”³³ şeklindeki gerekçesi birlikte değerlendirildiğinde, avukatların Türkiye Barolar Birliği ve baro organlarındaki görevleri “sırasında” işleyebilecekleri ancak görevlerinden doğmayan hakaret, tehdit, yaralama gibi suçlarda soruşturmanın izne bağlı olmayacağı şeklinde bir yorum yapılabilir. Bu bakımdan maddede yer alan “görev sırasında” ibaresi yerine “ bu görevleri sırasında” ibaresinin yazılması daha uygun olurdu. Böylece mevcut halinde, avukatların

³² http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc085/kanuntbmmc085/kanuntbmmc08504667.pdf ET:24702/2013

³³ Tasarının 21’inci Maddesi gerekçesi için bakınız. <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d21/c062/tbmm21062094ss0413.pdf> ET:24/02/2013

“görev sırasında” diye bağlanan cümle, avukatların “bu görevleri sırasında” şeklinde bağlanarak madde okunuşu ile ortaya çıkan kapsam tereddüdü giderilebilirdi.

Madde ile ilgili bir diğer kapsam sorunu da kurum avukatlarının kendilerine benzer suçlar isnat edildiğinde, 58'inci maddeye göre mi yoksa 4483 sayılı Kanuna göre mi soruşturma izni talep edileceği konusudur. Avukatlık Kanunun ek 1'inci maddesi hükmüne göre, kurum avukatları serbest çalışan ve baroya kaydı zorunlu olan avukatların tüm yetki ve haklarına sahip, onların ödevleriyle yükümlüdürler. Dolayısıyla kurum avukatları hakkında görevlerinden doğan ve görevleri sırasında işledikleri isnat olunan suçlar sebebiyle 58'inci madde uyarınca soruşturma izni talep edilmelidir. Ayrıca Avukatlık Kanunu kurum avukatları açısından 4483 sayılı Kanuna göre daha özel bir kanun olup evleviyetle uygulanmalıdır. Ancak avukatların kurumlarında, örneğin sınav komisyonu veya ihale komisyonu üyeliği gibi idari görevlerinden doğan suçlar bakımından Cumhuriyet başsavcılıklarınca 4483 sayılı Kanun hükümleri gereğince, bu görevleri sırasında işledikleri isnat olunan görev dışı suçlarından ise genel hükümler uyarınca, işlem yapılmalıdır.³⁴

IV.III Soruşturma İzni Yetkisinin Kullanılmasına Dair İdari Düzenleyici İşlem

Adalet Bakanlığının “Avukatlar hakkında yapılan inceleme ve soruşturma işlemleri” konulu, 01/01/2006 tarihli ve (13) numaralı Genelgesinin “ (III) İhzaire incelemeler” başlıklı altında, 58'inci maddeye ilişkin soruşturma izni işlemlerinin yürütülmesi usulü düzenlenmiştir.³⁵ Genelgede soruşturma izni talebine dair ihzaire incele-

³⁴ Farklı gerekçeyle aynı yönde görüşler için bakınız.

Hasan Tahsin Gökcan, *Açıklamalı Avukatlık Yasası Avukatların Görev Suçları Özel Soruşturma Usulü Hukuki Sorumluluk Vekalet Ücreti*, Seçkin Yayınevi, Ankara-2012, s.55-58

İbrahim Topuz, *Kamu Görevlilerini Soruşturma ve Yargılama Usulleri*, HD Yayıncılık, İstanbul-2010, s.360

Farklı görüş için bakınız.

Abdullah Ayhan Şan, *Özel Soruşturma Usulleri*, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Nisan-2008, s.388

³⁵ <http://www.cigm.adalet.gov.tr/genelgelerimiz/genelgemetinleri/13nolu.pdf> ET:24/02/2013

meler başlığı altında toplam 12 bentte yapılan düzenlemelerde tek çelişkili yan, (2) numaralı bentte “soruşturma evrakına” ibaresinin kullanılmasıdır. İhazari incelemeler başlığı altında bu ibareye yer verilmesi çelişkilidir. Soruşturma izni alınmadan henüz soruşturma evresi başlamayacağı için bu ibarenin yerine “inceleme evrakına” denilseydi, hem ihzari incelemeler başlığını yazıp hem de alt tarafta soruşturma evrakına denilerek kavram karışıklığı da oluşturulmamış olurdu.

V. HER İKİ İZİN SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Adalet Bakanının Türk Ceza Kanununun 301’inci maddesi kapsamındaki izin yetkisi, denetlenmemesi ve gerekçe gösterilmemesi gereken, kamu yararı bakımından değerlendirme yapılarak takdir hakkının kullanıldığı, suç ve fiil kaynaklı bir yetkidir. Bir Kuruma değil makama, kişiye tanınan suç niteliğine bağlı soruşturma izni yetkisi, aynı zamanda bu özelliği sebebiyle devredilemez. Geneldir çünkü maddede düzenlenen suçu işlediği isnat olunan kişinin unvanı, mesleği ve benzeri durumlarına bakılmaksızın yetki kullanılır.

Avukatlık Kanununun 58’inci maddesinde düzenlenen Adalet Bakanlığının soruşturma izni yetkisi, gerekçe gösterilmesi gereken, denetlenebilir dolayısıyla iptal davasına konu olabilen, unvan kaynaklı bir yetkidir. Kurum olarak Adalet Bakanlığına tanınması sebebiyle yetkinin idare hukuku anlamında devredilmesi mümkündür. Sadece avukat unvanına sahip kişiler madde düzenlemesinden yararlandığı için özel bir düzenlemedir. Türk Ceza Kanununun 301’inci maddesindeki izin yetkisi düzenlemesine göre Avukatlık Kanununun 58’inci maddesi daha özel bir düzenleme olduğundan her iki izin sisteminin aynı avukat kişi üzerinde kesiştiği durumlarda, örneğin adli merciler önünde yapılan savunmanın devletin kurum ve organlarını aşağıladığı iddiasıyla avukat hakkında izin talepli fezleke düzenlendiğinde, öncelikle özel hüküm içeren 58’inci madde açısından değerlendirme yapılmalı, izin verildiği takdirde 301’inci madde değerlendirmesine geçilmelidir. 58’inci maddeden izin verilmediği zaman genel düzenleme olan 301’inci maddeden o aşamada değerlendirme yapılmasına ihtiyaç yoktur. Olur ki izin vermeme işlemi iptal davası neticesinde izin verme olarak değişirse bu defa 301’inci madde değerlendirmesi

yapılmalıdır. Kısaca biri diğerrinin yerine ikame edilmeden **özel hüküm tüketilerek sırası geldiğinde genel hüküm olan 301'inci madde değerlendirilmesine geçilmelidir.**

VI. SONUÇ

Adalet Bakanlığına/Bakanına tanınan her iki soruşturma izni yetkisinin var oluş sebebi ve kullanılma biçimi, hem bilimsel hem de yargısal içtihatlarda farklılık içermesine rağmen uygulamada yetki, soruşturma izni verilmemesi halinde hukuki gerekçesiyle birlikte kullanılmaktadır. Avukatlık Kanununun 58'inci maddesi açısından hukuki gerekçe gösterilmesi idari yargı denetimine tabi olan işlem bakımından yerindedir. Ancak 301'inci maddenin düzenlediği soruşturma izni yetkisinin kullanılmasında hukuki gerekçe gösterilmesi aslında yargı denetimine açık olmayan işlemi idari yargı tarafından denetlenabilir hale getirmektedir. Bu bakımdan 301'inci maddeden soruşturma izni verilmemesi durumunda "Olur" yazısına hukuki gerekçe yansıtılmaksızın izin merciine bilgi notu **şeklinde gerekçe sunulmalıdır** ki suçun niteliğinden kaynaklanan izin siteminin var oluş sebebi de zedelenmesin.

Her iki izin sisteminin kullanılma usulünü açıklayan idari düzenleyici işlemlerin içeriğinde henüz soruşturma izni verilmesinden önceki aşamaya ilişkin olarak yer alan, şüpheli, soruşturma defterine kayıt ve soruşturma evrakı gibi terimler değiştirilerek kavram karışıklığına son verilmelidir.

Avukatlık Kanununun 58 ve 59'uncu maddeleri ile Hâkimler ve Savcılar Kanununun 82 ve 89 maddeleri, yargılama faaliyetinin üç sacayağı hâkim, Cumhuriyet savcısı ve avukatların soruşturma usulü ve izin merciinde paralellik veya yeknesaklık olacak şekilde, tek aşamalı izin sitemi getirilerek değiştirilmelidir. Böylece iki aşamalı izin nedeniyle yavaş işleyen sistem hızlanır. Uzun süre inceleme, soruşturma ve kovuşturma tedirginliğiyle çalışılmak durumunda kalınmaz. Bu arada paralel mevzuat çalışmasında Hâkimler ve Savcılar Kanununun 82'nci maddesinin soruşturma izni yetkisini Adalet Bakanlığına tanıdığı hâlde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının değişik 159'uncu maddesiyle hâkim ve Cumhuriyet savcıları hakkında

soruşturma izni/oluru yetkisi Adalet Bakanına tanınarak hâkim ve Cumhuriyet savcılarının avukatlara nazaran daha güvenceli, yetki devrine kapalı bir izin sistemine kavuşturulduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Akyol Taha, “Yargısal Aktivizm” *Hürriyet Gazetesi*, 28/01/2013
- Bayındır Sinan, “Sermaye Piyasası Kanunu’nun 49. Maddesinde Yer Alan “Yazılı Başvuru Şartı”nın Hukuki Mahiyetine ve Sonuçlarına İlişkin Bir Değerlendirme”, *TBB Dergisi*, 93. Sayı, 2011 Mart-Nisan
- Baykal Güliz Mine, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Kamu Davasının Açılması, İddianamenin Unsurları Ve İadesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul-2010
- Bayram Erdin, “Kanun Sistematğinde Madde”, *Yasama Dergisi*, Sayı:8, Ocak, Şubat, Mart, Nisan-2008
- Derdiman Cengiz, “TCK’ nunun 301. Maddesindeki Değişikliğin Hukukî ve Siyasî Sonuçları” *Paradoks e-Dergi*, Yıl:5, Sayı:1 Ocak-2009
- Gökcan Tahsin Hasan, *Açıklamalı Avukatlık Yasası Avukatların Görev Suçları Özel Soruşturma Usulü Hukuki Sorumluluk Vekalet Ücreti*, Seçkin Yayınevi, Ankara-2012
- Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Birinci Kitap, Beta Yayınevi, İstanbul-2009
- Özar Süleyman, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin A. Taner Akçam v. Türkiye Kararı Işığında Türk Ceza Kanunu’nun 301. Maddesini Yeniden Düşünmek” *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:70, Sayı:2012/3
- Özgenç İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara-2008
- Selçuk Sami, “Türk Ceza Yasası’nın 301. Maddesine İlişkin Değişiklik Nasıl Olmalı? 3” *Star Gazetesi*, 09/01/2008
- Selçuk Sami, “Türk Ceza Yasası’nın 301. Maddesine İlişkin Değişiklik Nasıl Olmalı? 4” *Star Gazetesi*, 10/01/2008
- Selçuk Sami, “301. ve 305. Maddelerdeki İzin Yetkisi Nedir, Ne Değildir.” *Star Gazetesi*, 22/04/2008
- Şan Ayhan Abdullah, *Özel Soruşturma Usulleri*, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Nisan-2008
- Topuz İbrahim, *Kamu Görevlilerini Soruşturma ve Yargılama Usulleri*, HD Yayıncılık, İstanbul-2010

- Ünver Yener - Hakeri Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara-2012
- Yapıcı Havvana, "Avrupa Ceza Kanunlarında Yer Alan Devletin Kurum, Organ, Değer ve Sembollerine Karşı Suçlar Bağlamında Türk Ceza Kanunu'nun 301. Maddesi" *Yasama Dergisi*, Sayı:7, Ekim, Kasım, Aralık- 2007
- Yaşar Osman- Gökcan Tahsin Hasan, Mustafa Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, Cilt IV, Adalet Yayınevi, Ankara-2010
- Yurtcan Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Beta, İstanbul-2007

İNTERNET SİTELERİ

- www.tbmm.gov.tr
- www.anayasa.gov.tr
- www.cigm.adalet.gov.tr
- www.kararara.com
- www.paradoks.org